

**F.U.QODIROVA, M.A.UMARALIYEVA,
SH.Z.MATUPAYEVA, M.D.OMONOVA**

MAXSUS PEDAGOGIKA ASOSLARI

**USTOZLAR ARDOQLANGAN YURTDA
FAROVONLIK BARQAROR**

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

F.U.Qodirova, M.A.Umaraliyeva, Sh.Z.Matupayeva, M.D.Omonova

MAXSUS PEDAGOGIKA ASOSLARI
O'QUV QO'LLANMA

-14/00/15-

Chirchiq – 2023

«Yangi chirchiq book»

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI
AXBOROT RESURS MARKAZI**

UO'K 37.0
KBK74.0
Q-53

F.U.Qodirova, M.A.Umaraliyeva, Sh.Z.Matupayeva, M.D.Omonova /
Maxsus pedagogika asoslari / O'quv qo'llanma – Chirchiq «Yangi chirchiq
book», 2023. - 228 bet

Taqrizchilar:

Chirchiq davlat pedagogika universiteti pedagogika fanlari bo'yicha
falsafa doktori (PhD), v.b dotsent **G.S.Abdullayeva**

QDPI "Maxsus pedagogika" kafedrası katta o'qituvchisi pedagogika
fanlari bo'yicha falsafa fanlari doktori (PhD) **M.S.Maxmudova**

ISBN 978-9910-9951-1-8

© F.U.Qodirova va b., 2023
© «Yangi chirchiq book», 2023

MUNDARIJA

KIRISH

1-mavzu.	Maxsus pedagogikaning maqsad va vazifalari. Alohida ta'limga muhtoj bo'lgan bolalar toifalari.	5
2-mavzu.	Maxsus pedagogikaning bo'limlari.	19
3-mavzu.	Maxsus pedagogikaning tamoyil va metodlari.	49
4-mavzu.	O'zbekistonda alohida ta'limga ehtiyoji bo'lgan bolalar uchun tashkil etilgan ta'lim turlari.	70
5-mavzu.	Surdopedagogika. Surdopedagogikaga oid milliy va xorijiy ilmiy tadqiqotlar.	82
6-mavzu.	Oligofrenopedagogika. Oligofrenopedagogika oid milliy va xorijiy ilmiy tadqiqotlar.	99
7-mavzu.	Tiflopedagogika. Tiflopedagogikaga oid milliy va xorijiy ilmiy tadqiqotlar.	112
8-mavzu.	Logopediya. Logopediyaga oid milliy va xorijiy ilmiy tadqiqotlar.	131
9-mavzu.	Tayanch-harakat apparatida nuqsoni bo'lgan bolalar ta'lim-tarbiyasi.	145
10-mavzu.	Ruhiiy rivojlanishi sustlashgan bolalar ta'lim-tarbiyasi.	160
11-mavzu.	Maxsus ta'lim muassasalarida korreksion dars va mashg'ulotlarning maqsad va vazifalari.	169
12-mavzu.	Defektolog (surdopedagog, oligofrenopedagog, tiflopedagog, logoped) shaxsi va unga qo'yiluvchi talablar.	181
13-mavzu.	Inklyuziv va maxsus ta'limda pedagogik ta'lim innovatsion klasteri.	192

KIRISH

O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi "Ta'lim to'g'risida"gi 637-son qonun, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 13-oktyabrdagi "Alohida ta'lim ehtiyojlar bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4860-son qarori, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 12-oktabrdagi "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim berishga oid normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to'g'risida"gi 638-son qarorlarida alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga nisbatan e'tibor yanada kuchaytirilgan bo'lib, ulardagi nuqsonlarni erta aniqlash hamda ta'lim-tarbiyasi uchun yetarli darajada shart-sharoitlar yaratish belgilab qo'yilgan.

Ushbu o'quv qo'llanma maxsus pedagogika fanining umumiy masalalari, rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalarning rivojlanish xususiyatlari, fan metodlari, rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalarning psixologik-pedagogik tavsifi, rivojlanishdagi nuqsonlarning sabablari, rivojlanishda nuqsoni bo'lgan bolalarning ta'lim-tarbiyasi, milliy va xorijiy ilmiy tadqiqotlar, inklyuziv va klasterli ta'lim masalalari yoritilgan.

Mazkur o'quv qo'llanma oliy ta'lim muassasalarining talabalari uchun mo'ljallangan.

I-MAVZU: MAXSUS PEDAGOGIKANING MAQSAD VA VAZIFALARI. ALOHIDA TA'LIMGA MUHTOJ BO'LGAN BOLALAR

TOIFALARI

REJA:

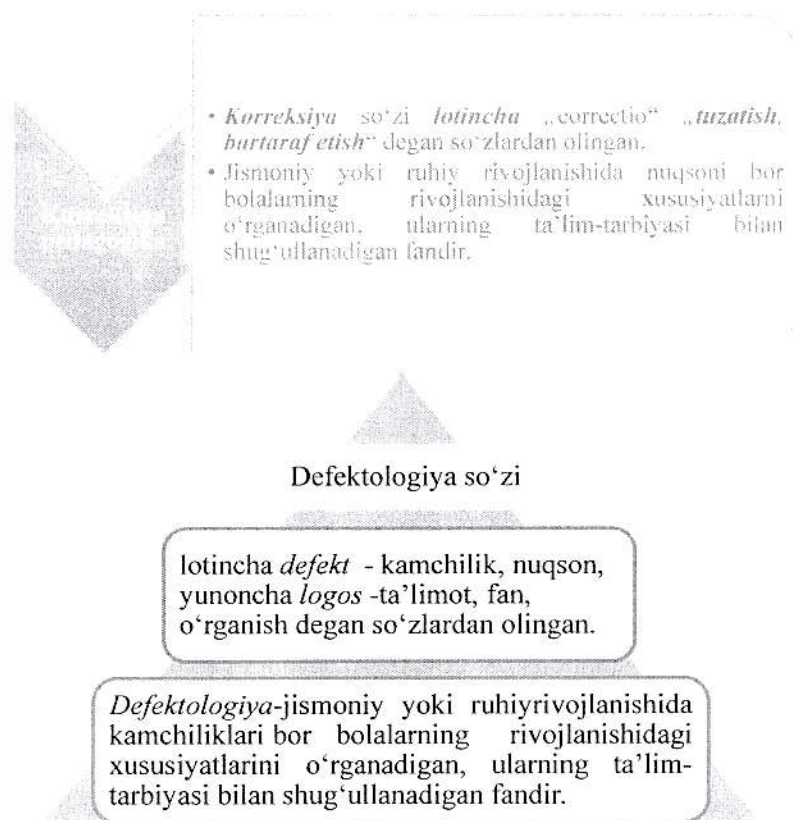
1. Faning mohiyati: maxsus pedagogika fanining predmeti, obyekti va vazifalari
2. Maxsus pedagogikaning rivojlanish tarixiga oid ma'lumotlar
3. Alohida ta'limga muhtoj bo'lgan bolalar toifalari

Tayanch so'zlar: Maxsus pedagogika, ta'lim, tarbiya, maqsad, vazifalar, obyekt, predmet, vositalar, defektologiya, korreksion pedagogika, nogironlik, imkoniyati cheklanganlik, ta'limda alohida ehtiyoj, anomaliya, aqli zaiflik, karlik, zaif eshituvchilik.

1. Faning mohiyati: maxsus pedagogika fanining predmeti, obyekti va vazifalari

Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 1989-yil 20-noyabrdagi 44/25-sessiyasida qabul qilgan, O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining 1992-yil 9-dekabrdagi 757-XII-sonli qarori bilan ratifikatsiya qilingan „Bola huquqlari to'g'risida"gi konvensiyasi (<https://tergov.uz/>)

uz/childs/konventsija-o-pravah-rebenka) hamda O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 15-oktyabrda „Nogironligi bo'lgan shaxslarning huquqlari to'g'risida“gi O'RQ-641-son qonuniga ko'ra jismoniy yoki ruhiy rivojlanishida muammolari bo'lgan shaxslarni shaxsiyatiga tegmaslik maqsadida, hozirgi kunda O'zbekistonda defektologiya yoki korreksion pedagogika o'z mazmuni va mohiyatiga ko'ra *maxsus pedagogika* deb yuritilmoqda.

Har qanday fanning o'z predmeti, maqsadi, vazifalari bo'lgani kabi maxsus pedagogikaning ham o'z predmeti, maqsadi va vazifalari mavjud. Maxsus pedagogika fanining mavzu bahsi, predmeti jismoniy yoki ruhiy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalardir. Maxsus pedagogika fanining vazifasi – nuqsonlarning kelib chiqish sabablari, turlari, rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalarning psixofiziologik rivojlanishidagi xususiyatlarini o'rganish, shular asosida ular uchun differensial (segregatsion) yoki integratsiyalashgan, inklyuziv sharoitda ta'limni tashkil etish, ularning ta'lim-tarbiyasi, ijtimoiy adaptatsiyasi (moslashuvi) rehabilitatsiyasi, ijtimoiylashuvi bilan shug'ullanishdir.

Maxsus pedagogika fanining maqsadi

- rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar ijtimoiylashuvi, ijtimoiy adaptatsiyasi va rehabilitatsiyasini amalga oshirish uchun zarur shart-sharoitlarni o'rganish, ulardagi psixo-fiziologik kamchiliklarni iloji boricha ertaroq aniqlab, bartaraf etish, tuzatish yoki bilinmaydigan holga keltirish usullarini belgilash va amaliyotda tatbiq etish;
- rivojlanishida muammolari bo'lgan bolalar ta'lim-tarbiyasi bilan shug'ullanish.

Maxsus pedagogikaning obyekti

- rivojlanishida muammolari bo'lgan bolalar va kattalardir. Rivojlanishida muammolari bo'lgan shaxslarni "nogironligi bo'lgan, alohida ta'limda ehtiyoji bor, imkoniyati cheklangan" kabi nomlar bilan atash mumkin.

Maxsus pedagogikaning predmeti

- rivojlanishida muammolari bo'lgan bolalar ta'lim-tarbiyasi hamda ijtimoiy rehabilitatsiyasi muammolariga oid ilmiy tadqiqot ishlari olib borish.

